

Revisió de la tipificació de *Limonium cossonianum* Kuntze (Plumbaginaceae)

P. Pablo Ferrer-Gallego^{1,2}, Roberto Roselló³, Emilio Laguna¹, José Gómez⁴ & Juan B. Peris³

1 Servei de Vida Silvestre. Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal, Generalitat Valenciana, Comarques del País Valencià 114, 46930 Quart de Poblet, Espanya. e-mail: flora.cief@gva.es

2 VAERSA. Av. Corts Valencianes 20. 46015 València, Espanya.

3 Departament de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de València, Avda. Dr. Moliner 50, 46100 Burjassot, Espanya.

4 Institut Botànic, Secció de Sistemàtica i Etnobotànica, Universitat de Castilla-La Mancha, Av. de La Mancha s/n, 02071 Albacete, Espanya.

Un espècimen conservat a l'herbari del Muséum national d'Histoire naturelle de París (herbari P), és designat com lectotip de segon pas (Art. 9.17 de l'ICN) per al nom *Limonium cossonianum* Coss. (Plumbaginaceae).

Paraules clau: lectotip, nomenclatura, Plumbaginaceae, *Statice gummifera* var. *corymbulosa*, tipificació.

Remarks on the typification of *Limonium cossonianum* Kuntze (Plumbaginaceae)

A specimen preserved in the Muséum national d'Histoire naturelle of París (P herbarium) is designated as the second-step lectotype (Art. 9.17 of the ICN) of the name *Limonium cossonianum* Coss. (Plumbaginaceae).

Key words: lectotype, nomenclature, Plumbaginaceae, *Statice gummifera* var. *corymbulosa*, typification.

Introducció

Limonium cossonianum Kuntze (Plumbaginaceae) és un endemisme distribuït per la part sud-oriental de la península Ibèrica i a les illes Balears, present a les províncies d'Alacant, Albacete, Múrcia, Almeria, Granada i Mallorca. Habita en saladars i herbassars salins, en talussos secs i penya-segats costaners (Erben, 1993; Crespo & Lledó, 1998; Salazar & Lendínez, 2009).

Malgrat la revisió exhaustiva dels tàxons ibèrics i baleàrics de *Limonium* Mill. realitzada per Erben (1978, 1993) i la publicada per Crespo & Lledó (1998) sobre les espècies valencianes, encara subsisteixen algunes qüestions pendents sobre la tipificació d'alguns noms, essent l'objectiu de la present comunicació la revisió del tipus nomenclatural de *L. cossonianum*.

Història i tipificació

Cosson (1852: 175) descriu *Statice gummifera* var. *corymbulosa* tot i aportant en el protòleg una

extensa i precisa descripció morfològica de la planta, més una diagnòsi per tal de diferenciar-la de la típica *S. gummifera* Durieu. A més, en el protòleg s'indica, junt amb la localitat clàssica, una recol·lecció de l'*exsiccata* d'E. Bourgeau: "In Hispania orientali australiore, in paludibus salariis ad promontorium Caba [sic] de Gata juxta Nijar" (E. Bourgeau, pl. Esp. n. 1445).

Posteriorment, Nyman (1881: 609) eleva a espècie la varietat de Cosson, com *S. corymbulosa*, i genera un homònim posterior del nom proposat per Boissier (in Candolle, 1848: 658), per a una planta recol·lectada per Krauss el 1845 procedent de Sud-àfrica, citant d'una manera simultània la mateixa *exsiccata* de Bourgeau i la localitat de procedència del material "Hispan. mer. (C. de Gata)". Anys després, Kuntze (1891: 395) considera, així mateix, apropiat el rang específic, i proposa el nom *Limonium cossonianum* com a nou a partir del sinònim reemplaçat de Cosson *Statice gummifera* var. *corymbulosa*.

Erben (1978: 536) indica com a tipus de *L. cossonianum* l'*exsiccata* de Bourgeau: "Typus: In Hispania orientali australiore, in paludibus salariis ad promontorium Cabo de Gata juxta Nijar (E. Bourgeau, Pl. Esp. n. 1445), non vidi?." La indicació d'Erben (1978) satisfà certament els Art. 7.9 i 7.10 de l'ICN (vegeu McNeill et al., 2012) i constitueix una designació de lectotip efectiva, perquè indica clarament el *type element* mencionat a l'Art. 7.10 (*if the type element is clearly indicated*) tot i que un element pot ser considerat com a *single specimen or gathering... or illustration*, seguint allò que s'indica a l'Art. 40.3 de l'ICN. No obstant això, la lectotipificació proposada per Erben (1978: 536) pot reduir-se encara més a una sola mostra, mitjançant una lectotipificació de segon pas d'acord amb l'Art. 9.17 de l'ICN (John McNeill, com. pers. in litt.).

Amb posterioritat, Crespo & Lledó (1998) indiquen: "Typus: Herb. Bourgeau" (P. Mus. Nation. Hist. Nat. Paris), i mencionen en l'apartat corresponent a la indicació locotípica: "Ind. loc.: In Hispania orientali australiore, in paludibus salariis ad promontorium Cabo de Gata juxta Nijar (E. Bourgeau, Pl. Esp. n. 1445) [in. sched.]", la qual cosa implica certa contradicció, ja que entre el material repartit per Bourgeau en la seua *exsiccata* número 144 *in schedule* [en una etiqueta d'herbari] apareix el següent: "Marais salants du Cabo de Gata près de Nixar" i no el paràgraf citat per Cosson en el protòleg que reproduïren Crespo & Lledó (1998) (vegeu Figs. 1 i 2). No obstant, la indicació per part de Crespo & Lledó (1998), tot i que restringeix el tipus indicat per Erben (1978) a un herbari, mai no pot ser acceptada com una lectotipificació de segon pas d'acord amb l'Art. 9.17 de l'ICN, ja que com es comentarà després, a l'herbari del Muséum national d'Histoire naturelle de Paris (P) s'hi conserven més d'un espècimen pertanyent a l'*exsiccata* número 1445 de Bourgeau mencionada al protòleg, i l'Art. 9.17 de l'ICN indica que la restricció cal fer-se a un únic espècimen: *A designation of a lectotype or neotype that later is found to refer to a single gathering but to more than one specimen must nevertheless be accepted (subject to Art. 9.19), but may be further narrowed to a single one of these specimens by way of a subsequent lectotypification or neotypification.* En conclusió, considerem en aquesta comunicació l'aplicació de l'Art. 9.17 de

l'ICN per tal de restringir a un sol espècimen el lectotip prèviament indicat per Erben (1978: 536) per a *L. cossonianum*.

La recerca de l'*exsiccata* de Bourgeau ens ha permès localitzar diversos espècimens conservats en diferents herbaris. A l'herbari del Conservatoire et Jardin Botaniques de la Ville de Genève (herbari G), s'hi conserven dos plec amb material d'aquesta *exsiccata*. Un d'aquestos plec està identificat amb codi de barres G00440175, i conté una planta molt completa i en molt bon estat de conservació, junt amb una etiqueta impresa original de l'*exsiccata* de Bourgeau, en la qual es llig: "E. Bourgeau Pl. d'Espagne, 1851. / 1445. *Statiche gummifera*, Durieu ap. Boiss. et. / Reut. pugill. / var. *corymbulosa*. / (Coss.) / Marais salants du Cabo de Gata près de Nixar. / 18 septembre.", i una altra etiqueta manuscrita en la què es llig: "S. *gummifera* Dur. / β *corymbulosa* Coss." Un altre plec d'aquesta mateixa *exsiccata* també conservat a G, amb codi de barres G00440174, conté una planta molt completa i molt ben conservada, junt amb un sobre que conté restes de flors i inflorescències, més tres etiquetes, una de les quals és l'original de l'*exsiccata* de Bourgeau i idèntica a la del plec abans esmentat, una altra etiqueta impresa en què s'hi fa referència a la donació del material per part de Candolle, i una tercera etiqueta de revisió datada el 1911.

També, a l'herbari WAG, del jardí Botànic de la Universitat de Wageningen a Holanda (Botanische Tuinen Universiteit Wageningen) hem localitzat un espècimen d'aquesta *exsiccata*, registrat amb el núm. WAG1225035 que conté la mateixa etiqueta impresa que els plec de G.

Per últim, hem localitzat dos espècimens conservats a l'herbari P, del Muséum national d'Histoire naturelle, pertanyents a l'*exsiccata* amb núm. 1445 de Bourgeau, que estan identificats amb els codis de barres P05148340 i P05405900. L'espècimen P05148340 (Fig. 1) conté una etiqueta original impresa de l'*exsiccata* de Bourgeau i una planta completa junt amb dos fragments d'inflorescència, junt amb una altra etiqueta impresa en què es llig: "Herbarium Musei Parisiensis / Herbar L. Giraudias / ex Ecole Normale Sup." L'espècimen P05405900 (Fig. 2) que conté tres fragments d'inflorescències i un sobre amb restes d'inflorescència,

la mateixa etiqueta impresa de l'*exsiccata* de Bourgeau i una altra etiqueta impresa en la qual es pot llegir: "Herb. E. Cosson, 18".

Cal mencionar que cap dels plecsc conservats a P que pertanyen a l'*exsiccata* de Bourgeau, porta cap identificació de Cosson, però un d'ells està identificat com pertanyent al seu herbari personal (P05405900), mentre que l'altre (P05148340) sembla que va pertànyer a l'herbari de Ludovic Giraudias (1848-1922) abans de conservar-se a l'herbari P. Considerem interessant mencionar que, tot i que l'espècimen P05405900 fóra el que tingué en possessió Cosson dins de la seua col·lecció personal, i per tant probablement l'usat en la descripció de *Statice gummifera* var. *corymbulosa*, en l'actualitat li manca la part basal de la planta i les fulles, i per aquest motiu considerem més adient la designació com a lectotip (de segon pas d'acord

amb l'Art. 9.17 de l'ICN) l'espècimen P05148340, atès que ambdós tenen igual prioritat en la selecció del lectotip (Art. 9.12 de l'ICN) però està en millor estat de conservació que l'espècimen P05405900, molt més complet, i per tant és més informatiu. La resta d'espècimens pertanyents a l'*exsiccata* de Bourgeau són isolectotips.

Limonium cossonianum Kuntze, Revis. Gen. Pl. 2: 395 (1891).

≡ *Statice gummifera* var. *corymbulosa* Coss., Notes Pl. Crit.: 175 (1852) [syn. subst.]

≡ *Statice corymbulosa* (Coss.) Nyman, Consp. Fl. Eur. 3: 609 (1881), non Boiss. in Candolle, Prodr. 12: 658 (1848).

≡ *Limonium cymuliferum* var. *corymbulosum* (Coss.) Pignatti, Collect. Bot. (Barcelona) 6: 315 (1962).

FIGURA 1. Lectotip de *Limonium cossonianum* Kuntze, P05148340. © Herbari P, imatge reproduïda amb permís.

FIGURE 1. Lectotype of *Limonium cossonianum* Kuntze, P05148340. © Herbarium P, image reproduced with permission.

FIGURA 2. Isolectotip de *Limonium cossonianum* Kuntze, P05405900. © Herbari P, imatge reproduïda amb permís.

FIGURE 2. Isolectotype of *Limonium cossonianum* Kuntze, P05405900. © Herbarium P, image reproduced with permission.

Lectotip [de primer pas, designat per Erben (1978: 536), com a tipus]: “In Hispania orientali australiore, in paludibus salariis ad promontorium Cabo de Gata juxta Nijar (E. Bourgeau, Pl. Esp. n. 1445), non vidi”. **Lectotip** (de segon pas, hic designatus): [Espanya, Almeria] “Marais salants du Cabo de Gata près de Nixar”, E. Bourgeau 1445, 18-IX-1851 (Pl. d’Espagne, n. 1445), P05148340. Isolectotips: P, codi de barres P05405900; G, codi de barres G00440174, G, codi de barres G00440175, WAG, número de registre WAG1225035.

Agraïments

Al Dr. John McNeill (Royal Botanic Garden, Edinburgh), Dr. Nicholas J. Turland (Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin) i al Dr. John H. Wiersema (United States Department of Agriculture/Agricultural Research Service, National Germplasm Resources Laboratory, U.S.A.) per tota l’ajuda prestada en la interpretació del Codi Internacional de Nomenclatura Botànica (Codi de Melbourne).

Bibliografia

- Boissier, E. 1848.** Plumbaginales. In: Candolle, A. P. de (ed.), *Prodromus systematis naturalis regni vegetabilis*, vol. 12: 617-696. Treuttel et Wurz. Paris, France.
- Cosson, ES-Ch. 1849-1852.** Notes sur quelques plantes critiques, rares ou nouvelles, et additions à la flore des environs de Paris. Librairie de Victor Masson. Paris.
- Crespo, M. B. & Lledó, M. D. 1998.** El género *Limonium* en la Comunidad Valenciana. Conselleria de Medi Ambient, Generalitat Valenciana. València.
- Erben, M. 1978.** Die Gattung *Limonium* in südwestmediterranean. *Mitteilungen der Botanischen Staatssamml. München* 14: 361–631.
- Erben, M. 1993.** *Limonium* Mill. In: Castroviejo, S., Aedo, C., Cirujano, S., Lainz, M., Montserrat, P., Morales, R., Muñoz Garmendia, F., Navarro, C., Paiva, J. & Soriano, C. (eds.), *Flora iberica*, vol. 3: 2-143. Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid.
- Kuntze, C.E.O. 1891.** Revisio Generum Plantarum: vascularium omnium atque cellularium multarum secundum leges nomenclaturae internationales cum enumeratione plantarum exoticarum in itinere mundi collectarum, vol. 2. A. Felix. Leipzig.
- McNeill, J., Barrie, F. R., Buck, W. R., Demoulin, V., Greuter, W., Hawksworth, D.L., Herendeen, P. S., Knapp, S., Marhold, K., Prado, J., Prud’homme van Reine, W. F., Smith, G. F., Wiersema, J. H. & Turland, N. J. (eds.) 2012.** ICN International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants (Melbourne Code), adopted by the Eighteenth International Botanical Congress Melbourne, Australia, July 2011. [Regnum Vegetabile 154]. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- Nyman, C. F. 1881.** *Conspectus florae europaeae*, vol. 3: 493-677. Örebro Suecicae, typis Officinae Bohlinianae.
- Pignatti, S. 1972.** *Limonium* Mill. in: Tutin, T. G., Heywood, V. H., Burges, N. A., Moore, D. M., Valentine, D. H., Walters, S. M. & Webb, D. A., (eds.). *Flora Europaea*, vol. 3: 38-50. Cambridge University Press. Cambridge.
- Salazar, C. & Lendínez, M. L. 2009.** *Limonium* Mill. In: Blanca, G., Cabezudo, B., Cueto, M., Fernández López, C. & Morales Torres, C. (eds.), *Flora Vascular de Andalucía Oriental*, vol. 2: 218-225. Consejería de Medio Ambiente, Junta de Andalucía. Sevilla.

Rebut l'1 d'octubre de 2017. Acceptat el 15 d'octubre de 2017.